

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЕКОНОМІКО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
Кафедра маркетингу, менеджменту та економіки

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

_____ І.М. Василенко

„ _____ ” _____ 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

з дисципліни **"Стратегічне управління промисловим підприємством"**

Галузь знань 07 Управління та адміністрування

Спеціальність 073 Менеджмент

Форма навчання	курс	семестр	Всього годин за планом	Кількість кредитів ECTS	Всього аудитор.(год)	Аудиторних годин (у тому числі КЗ)			Самос. робота (год)	Контрольні (мод.)роботи (шт)	Розрахунково-графічні роботи(шт)	Курсові проекти (роботи) (шт)	Залік	Екзамен (сем)
						лекції	лабораторні	практичні						
Денна	2	3	120	4	72	36		36	48					3
Заочна	2	3	120	4	12	6		4	110					3

м. Кропивницький 2023р.

Робочу програму складено на основі освітньої програми за спеціальністю 073
Менеджмент

Робочу програму складено к.е.н. Павлова О. В.

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри маркетингу, менеджменту
та економіки

протокол № від 2023 р.

Завідувач кафедри маркетингу, менеджменту та економіки

_____ / О. В. Павлова /

„_____” _____ 2023р

Погоджено

Гарант ОП _____

Схвалено вченою радою.

Протокол № від 2023р.

Голова _____ / С.А. Фрунза /

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни		
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання	
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: 07 «Управління і адміністрування» Спеціальність: 073 «Менеджмент»	Статус дисципліни вибіркова		
Залікових модулів – 2		Рік підготовки		
Змістових модулів – 2		2		
		Семестр		
		1		
Загальна кількість годин – 120		Ступінь вищої освіти: «магістр»	Лекції (год.)	
			денна 36	Заочна 6
	Практичні, семінарські (год.)			
	денна 36		Заочна 4	
	Самостійна робота (год.)			
	денна 48		Заочна 110	
	Вид контролю:			
	екзамен			

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять та самостійної роботи становить (%): 60% до 40% (для денної форми навчання) та 8,3% до 91,7% (для заочної форми навчання).

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча програма навчальної дисципліни "Стратегічне управління промисловим підприємством" складена у відповідності з освітньо-професійною програмою вищої освіти і вимог кваліфікаційних характеристик фахівців за спеціальністю 073 Менеджмент.

2.1 Мета дисципліни: Метою викладання дисципліни є оволодіння сучасними теоретичними основами стратегічного управління промисловим підприємством та практичними навичками прийняття стратегічних рішень у процесі управління діяльністю та розвитку підприємств.

2.2 Завдання дисципліни: ознайомлення студентів із сутністю, основними поняттями і категоріями стратегічного менеджменту, еволюцією підходів до формування та реалізації стратегій в процесі стратегічного управління підприємствами; формування розуміння змісту процесів та технології стратегічного менеджменту; визначення сутності та класифікації стратегій підприємства; засвоєння процесу стратегічного планування; набуття теоретичних знань із формування стратегічних цілей, генерування стратегічних альтернатив, визначення стратегічної позиції підприємства, питань управління стратегічними змінами у підприємстві; набуття практичних навичок з питань оцінки внутрішнього і зовнішнього оточення, визначення стратегічних цілей, розробки стратегії; формування стратегічного плану, організації стратегічного планування; оцінки діючої стратегії, її контролю при впровадженні, мотивування працівників в процесі реалізації стратегічних рішень.

2.3 За результатами вивчення дисципліни здобувач повинен опанувати наступні компетентності:

ІК – здатність розв’язувати складні задачі і проблеми у сфері менеджменту або у процесі навчання, що передбачають проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначеності умов і вимог.

ЗК1 – здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

СК1 – здатність обирати та використовувати концепції, методи та інструментарій менеджменту, в тому числі у відповідності до визначених цілей та міжнародних стандартів;

СК2 – здатність встановлювати цінності, бачення, місію, цілі та критерії, за якими організація визначає подальші напрями розвитку, розробляти і реалізовувати відповідні стратегії та плани;

СК4 – здатність до ефективного використання та розвитку ресурсів організації;

СК9 – здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, приймати ефективні управлінські рішення та забезпечувати їх реалізацію;

СК10 – здатність до управління організацією та її розвитком.

2.4 В результаті вивчення курсу студенти повинні:

знати:

– сучасні вітчизняні і зарубіжні концепції підприємства;

- концепції, школи та підходи до стратегічного менеджменту підприємства;
- основи стратегічного мислення в бізнесі;
- методи аналізу та прогнозування розвитку зовнішнього та внутрішнього середовища;
- принципи формування цілей підприємства;
- моделі і методи розроблення та реалізації системи стратегій з урахування обраної політики ведення бізнесу;

вміти:

- проводити стратегічний аналіз та стратегічний синтез;
- здійснювати обґрунтоване стратегічне цілепокладання для підприємства;
- розробляти ефективну програму реалізації системи стратегій підприємства.

Програмні результати навчання (Р):

Р 1	Критично осмислювати, вибирати та використовувати необхідний науковий, методичний і аналітичний інструментарій для управління в непередбачуваних умовах
Р 5	Планувати діяльність організації в стратегічному та тактичному розрізах
Р 13	Вміти планувати і здійснювати інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення організації (підрозділу)
Р 15	Здатність до стратегічного мислення та ініціювання управління на промисловому підприємстві

Міждисциплінарні зв'язки. Дисципліна «Стратегічне управління промисловим підприємством» базується на досягнутих здобувачами освіти компетентностях з дисциплін «Менеджмент», «Управління змістом робіт на промисловому підприємстві», «Кадровий менеджмент», «Антикризове управління».

Програма навчальної дисципліни складається з 2 змістових модулів.

3. Змістовий модуль 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

Тема 1. Вступ до стратегічного управління промисловим підприємством

Сутність стратегічного управління промисловим підприємством та передумови його виникнення. Предмет та об'єкт стратегічного управління промисловим підприємством. Місце стратегічного управління в системі управління організацією. Задачі стратегічного управління. Основні поняття в стратегічному менеджменті: місія, мета, ціль, стратегія, стратегічні рішення, конкурентні переваги, стратегічний потенціал організації, стратегічна одиниця бізнесу, портфель стратегій підприємства. Еволюція розвитку теорії та практики стратегічного управління: бюджетування, довгострокове планування, стратегічне планування, стратегічний менеджмент. Передумови розвитку стратегічного управління на українських підприємствах.

Тема 2. Процес стратегічного управління промисловим підприємством: сутність та складові

Передумови для прийняття стратегічних рішень у процесі управління підприємством. Корпоративний, діловий, функціональний та операційний рівні стратегічних рішень. Основні етапи стратегічного менеджменту: стратегічний аналіз середовища; обґрунтування цілей розвитку підприємства; оцінка та вибір альтернатив розвитку підприємства; формування портфеля стратегій підприємства; процес реалізації стратегії (формування системи відповідальності, оцінка та контроль впровадження). Типи стратегічного управління: характерні особливості, умови застосування.

Тема 3. Середовище діяльності організації та його стратегічний аналіз

Поняття організації як «відкритої системи». Поняття середовища організації: особливості (невизначеність, складність, динамізм), структура. Складові елементи зовнішнього середовища: економічні, політичні, правові, соціально-культурні, природні, географічні, технологічні. Поняття проміжного середовища організації. Модель галузевої конкуренції за М.Портером. Інструментарій аналізу середовища діяльності організації: матриця SWOT, матриця можливостей, матриця загроз, матриця профілю середовища, PEST-аналіз. Поняття внутрішнього середовища організації. Алгоритм стратегічного аналізу внутрішнього середовища організації: напрямів розвитку бізнесу, функціональних підсистем, основних структурних підрозділів, бізнес-процесів організації. SNW-підхід до аналізу внутрішніх ресурсів організації. Аналіз досягнутого рівня і перспектив розвитку колективу, виходячи з його

стратегічної позиції. Фінансово-економічний аналіз в системі стратегічного аналізу підприємства. Сценарне планування: процес та ефективність.

Змістовий модуль 2

УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Тема 4. Формування стратегічних цілей підприємства

Поняття місії як філософії існування організації: роль в управлінському процесі, особливості та правила визначення. Система цілей підприємства. Ієрархія цілей. Класифікація цілей підприємства. Вплив зовнішнього середовища та внутрішніх чинників на формування цілей стратегічного розвитку підприємства. Методи формування і аналізу цілей. Критерії оцінки стратегічних цілей організації (циклічність, рівень соціально-економічного розвитку, екологічного впливу, ресурсозбереження, темпи росту, новизна технології, тривалості життєвого циклу попиту і технологій, конкурентоспроможності). Система стратегічних цільових пріоритетів: суть, значення та критерії визначення.

Тема 5. Система стратегій підприємства

Суть та класифікація стратегій в теорії управління. Корпоративний, бізнесовий та функціональний рівень стратегії. Види стратегій розвитку бізнесу. Послідовність формування стратегій підприємства. Стратегічний набір організації та вимоги до нього. Коригування стратегічного набору. Стратегічна прогалина. Загальні, загальноконкурентні, продуктово-товарні, ресурсні та функціональні стратегії. Можливі проблеми та обмеження на шляху досягнення стратегій. Поняття стратегічної піраміди. Методи оцінки стратегії. Фактори, що впливають на визначення загальної стратегії розвитку підприємства. Зв'язок загальних стратегій з життєвим циклом підприємства. Послідовність формування стратегій підприємства за А.Томпсоном: стратегія зростання, підтримки (стабілізації), реструктуризації, скорочення діяльності, ліквідації, комбінації стратегій (для поліпродуктових фірм). Загальноконкурентні стратегії за М.Портером: лідирування на основі зниження витрат (цін), диференціації та фокусування. Основні ознаки та ризики впровадження цих стратегій. Види стратегій залежно від позицій підприємства у галузі. Загальні переваги конкурентних стратегій. Підходи до розробки продуктово-товарних стратегій. Еволюція продуктових стратегій. Ринкові та виробничі характеристики продуктово-товарних стратегій. —Портфель підприємства. Діагностика —портфеля підприємства. Стратегії: концентрації, диверсифікації (спорідненої, неспорідненої, конгломеративної), переорієнтації, зменшення, комбіновані. Концепція створення та реалізації продуктово-товарної стратегії.

Тема 6. Методи та інструменти портфельного аналізу

Мета й основні етапи портфельного аналізу. Побудова матриць і моделей різного типу для аналізу та оцінки окремих бізнес-напрямків діяльності

підприємства: росто-дольова матриця Бостонської консалтингової групи (Boston Consulting Group – матриця BCG), 9-секційна матриця —McKinsey-General Electric, матриця (Hofer-Arthur D.Little) — балансу життєвих циклів. Матриця Ансоффа та тривимірна схема Абеля, діловий комплексний аналіз (проект PIMS)

1. СТРУКТУРА ТА ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ СТРУКТУРА ЗАЛІКОВИХ МОДУЛІВ ТА РОЗПОДІЛ ЧАСУ НА ЇХ ЗАСВОЄННЯ

Назви модулів і тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	Всього	лекцій	практ.	с.р.	всього	лекцій	практ.	с.р.
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи стратегічного управління промисловим підприємством (56 год)								
Тема 1. Вступ до стратегічного управління промисловим підприємством	16	4	4	8	16			16
Тема 2. Процес стратегічного управління промисловим підприємством: сутність та складові	19	7	7	5	19	2		17
Тема 3. Середовище діяльності організації та його стратегічний аналіз	21	7	7	7	21		2	19
Разом 1 модуль	56	18	18	20	56	2	2	52
Змістовий модуль 2. Управління стратегічним розвитком підприємства (64 год)								
Тема 4. Формування стратегічних цілей підприємства	20	6	6	8	20	2		18
Тема 5. Система стратегій підприємства	23	6	6	11	23	2		21
Тема 6. Методи та інструменти портфельного аналізу	21	6	6	9	21		2	19
Разом 2 модуль	64	18	18	28	64	4	2	58
Всього	120	36	36	48	120	6	4	110

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	2	3	4
1.	Тема 1. Вступ до стратегічного управління промисловим підприємством	4	
2.	Тема 2. Процес стратегічного управління промисловим підприємством: сутність та складові	7	
3.	Тема 3. Середовище діяльності організації та його стратегічний аналіз	7	2
4.	Тема 4. Формування стратегічних цілей підприємства	6	
5.	Тема 5. Система стратегій підприємства	6	
6.	Тема 6. Методи та інструменти портфельного аналізу	6	2
Усього годин		36	4

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва видів самостійної роботи	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	2	3	4
1.	Тема 1. Вступ до стратегічного управління промисловим підприємством	8	16
2.	Тема 2. Процес стратегічного управління промисловим підприємством: сутність та складові	5	17
3.	Тема 3. Середовище діяльності організації та його стратегічний аналіз	7	19
4.	Тема 4. Формування стратегічних цілей підприємства	8	18
5.	Тема 5. Система стратегій підприємства	11	21
6.	Тема 6. Методи та інструменти портфельного аналізу	9	19
Усього годин		48	110

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Лекції, практичні заняття, самостійна робота з навчальною та довідковою літературою, самостійне виконання контрольних робіт (для заочної форми навчання), консультації. При викладенні дисципліни «Стратегічне управління промисловим підприємством» для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких як: проблемні лекції у

вигляді дискусійної подачі матеріалу, відкриті обговорення, розв'язання ситуаційних завдань, презентації та інші полімодальні методи навчання.

На лекціях надається основний теоретичний матеріал з дисципліни, який ілюструється демонстраційним матеріалом з використанням мультимедійного проєктора. Крім того, студентам надається матеріал в електронному вигляді для особистого користування.

На практичних заняттях студенти працюють, виконуючи завдання по кожній практичній роботі. Основна мета практичних робіт – надання студентам практичних навичок застосування набутих теоретичних знань при вирішенні конкретних завдань.

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ І ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Методами контролю з дисципліни «Стратегічне управління промисловим підприємством» є поточний, модульний та підсумковий контроль.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Формами проведення поточного контролю з дисципліни є: усні опитування; письмові контрольні роботи; поточне тестування; виконання самостійної роботи тощо.

Активна робота під час аудиторних занять також може оцінюватись викладачем певною кількістю додаткових балів по кожній темі.

Захист самостійних творчих робіт здійснюється у вигляді презентації роботи та усного опитування (захисту) за темою дослідження.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на освітньо-кваліфікаційному рівні магістр. Підсумковий контроль з дисципліни «Стратегічне управління промисловим підприємством» включає семестровий контроль у формі іспиту (виконання тестових завдань).

Загальний бал визначається сумуванням всіх балів отриманих при вивченні даної дисципліни. Результати фіксуються у балах та перераховуються в оцінки за національною шкалою та шкалою ECTS.

10. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Для поточного та підсумкового контролю успішності здобувачів вищої освіти використовується модульно-рейтингова система, яка передбачає розподіл

балів за виконання усіх запланованих видів робіт. Така система оцінювання виключає можливість суб'єктивного відношення викладача і орієнтує здобувача вищої освіти на підрахунок своїх балів за конкретні види робіт.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

T1	T2	T3	MK1	T4	T5	T6	MK2	TB	Підсумкове тестування
5	5	5	10	5	5	5	10	10	40

T1, T2... T6 – теми змістових модулів,
MK – модульні контролі,
TB – творче завдання.

Розподіл балів при оцінюванні **самостійної творчої роботи студентів** денної форми навчання:

Максимальна кількість балів за самостійну творчу роботу студентів							
Своєчасність виконання		Своєчасність захисту		Якість ТВ	Захист ТВ	Самостійність виконання	Всього ТВ
вчасно	невчасно	вчасно	невчасно				
2	0	2	0	2	2	2	10

Якщо оцінка виконання та захисту ТВ нижче граничного рівня – 4 бали, то така робота вважається невиконаною або незахищеною. Бали за таку роботу нараховуються тільки після її доведення до відповідного (необхідного) рівня виконання.

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів на семінарських (практичних) заняттях

Макс. кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки
4	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Студент може застосовувати знання в стандартних ситуаціях, з допомогою викладача аналізує одержані результати під час розв'язування задачі. Уміє пояснити явища, здійснювати аналіз, узагальнювати знання, систематизувати їх, робити висновки.
3	Оцінюється робота студента, який в цілому володіє матеріалом, виявляє знання і розуміння основних положень (законів, теорій), розв'язує прості задачі. Студент

	не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає неточності та помилки
2	Оцінюється робота студента, який володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає несуттєві помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
1	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Студент вважається допущеним до екзамену, якщо він отримав за поточну та самостійну роботу мінімум 20 балів. Максимальна кількість балів за семестр – 60 балів. Максимальна кількість балів за екзамен – 40 балів.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Система оцінювання для студентів заочної форми навчання передбачає здачу контрольної роботи (у вигляді реферату) та підсумкового контролю (екзамену у тестовій формі за всіма темами курсу).

Розподіл балів з дисципліни (макс. кількість балів)

Контрольна робота (у вигляді реферату)	Залік	Разом
60	40	100

Розподіл балів при оцінюванні контрольної роботи студента заочної форми навчання:

Максимальна кількість балів за оцінюванні конспекту з відповідями по самостійній роботі студента							Всього
Своєчасність виконання		Своєчасність Захисту		Якість	Захист	Самостійність виконання	
вчасно	невчасно	вчасно	невчасно				
10	0	10	0	10	10	20	60

Якщо оцінка виконання та захисту КР нижче граничного рівня – 20 балів, то така робота вважається невиконаною або незахищеною. Бали за таку роботу нараховуються тільки після її доведення до відповідного (необхідного) рівня виконання.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	Зараховано

82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Конспект лекцій, комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни, презентаційні матеріали.

11.1 РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Ансофф И. Стратегическое управление – М. : Экономика, 2013. – 308 с.
2. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия. – СПб. : Издательство Питер, 2013. – 416 с.
3. Виханский О. С. Стратегическое управление. – М. : Гардарина, 2009. – 296 с.
4. Василенко В. А., Ткаченко Т. І. Стратегічне управління : навч. посіб. – К. : ЦУЛ, 2013. – 396 с.
5. Завадський Й. С. Менеджмент : підруч. для вузів. – УФІМБ, 2007. – 544 с.
6. Карлоф Б. Деловая стратегия. – М. : Экономика, 2002. – 452 с.
7. Курбатов В. И. Стратегия делового успеха. Ростов-на-Дону. – Фенікс, 2004. – 214 с.
8. Немцов В. Д., Довгань Л. Г. Стратегічний менеджмент. – К. : ТОВ УВПК, «Екс об», 2011. – 560 с.
9. Фатхутдинов Р. А. Стратегический менеджмент. – М. : Издательство «Бизнесшкола Интел Синтез», 2004. – 670 с.
10. Экономическая стратегия фирмы / Под ред. Градова А. Н. – СПб. : СпецЛит, 2010. – 59 с.
11. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : підруч. / Київський національний економічний ун-т. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К. : КНЕУ, 2014. — 700 с.

Додаткова література:

12. Азоев Г. Л. Конкуренция : анализ, стратегия и практика. – М. : Центр экономики и маркетинга, 1996. – 207 с.
13. Андрійчук В. Г., Бауер Л. Менеджмент : прийняття рішень і ризик : навч. посіб. – К. : КНЕУ, 1998.
14. Антикризисное управление / Под ред. Иванова Г. П. – М. : Закон и право, 1995.
15. Армстронг М. Основы менеджмента. Как стать лучшим руководителем. – Ростов-на-Дону : «Феникс», 1993.
16. Балабанов И. Т. Риск-менеджмент. – М. : Финансы и статистика, 1996.
17. Бизнес-план. Практические рекомендации по составлению и оформлению. – М. : ТОО «Информавто», 1994.
18. Білорус О., Рогач В. Менеджмент : вибір моделі стратегії підприємства в умовах зростаючої конкуренції // *Економіка України*. – 1992. – № 4. – С. 47-52.

19. Білорус Т. В. Стратегічне управління кадровим потенціалом підприємства. — Ірпінь : Національна академія ДПС України, 2007. — 174 с.
20. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент. — М. : «Ника-центр», «Эльга-Н», 2001.
21. Боумен К. Основы стратегического менеджмента. — Пер. с англ., / под. ред. Л. Г. Зайцевой, М. И. Соколовой. — М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. — 175 с.
22. Вайскан А. Стратегия маркетинга. — М. : Интэрэкспорт, 1995.
23. Василенко В. О., Ткаченко Т. І. Стратегічне управління : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. — К. : ЦУЛ, 2003. — 395 с.
24. Виханский О. С. Стратегическое управление : учеб. — М. : МГУ, 1995.